

és avar kori temetkezések Makó, Dáli-ugarról. (Előzetes jelentés az M43, 40., HT 43. lelőhelyen végzett régészeti feltárásról) RKM 2011–2014, 76–96.

215. Makó, Gerizdes (KÖH 88849)

(Csongrád megye) **Ő, Sza, Á**

A Móra Ferenc Múzeumot 2014. február 20-án értesítették, hogy a Makó, 6128, 6136, 6138 és 10683 hrsz.-ú ingatlanok villamosenergia-ellátásának kivitelezése során, a Nyizsnyai és a Velnök utca kereszteződésétől D-re, a Nyizsnyai utca D-i folytatásában, az itt átvezető út mentén (Ny-i oldalán), árokásás során csontvázat találtak.

A következő napon megtekintettük a helyszínt, és azt tapasztaltuk, hogy a sírt (1. objektum) igen megbolygatták, a csontokat jórészt kiszedték, azonban a munkások elbeszélése alapján így is pontosan lehetett rekonstruálni a sír helyzetét és mélységét: ÉNy–DK-i tájolás; a mai talajszinthez viszonyítva 0,8 m-es mélység. Kis mértékben az árok mindkét falában lehetett követni a sírt, így kis felületen a törzsrészhez tartozó, *in situ* csontokat is sikerült kibontani. Az árokból kitermelt földben szórványként találtunk egy szögletes átmetszetű vas koporsószeget (vagy fémtárgyat) is, mely szintén a sírhoz tartozhatott.

Aznap folyamatosan nyomon követtük a kivitelezési munkálatokat, ennek fejleményeként az előző sírtól 8 m-re, DK-i irányban újabb sír (2. objektum) került elő, mely tájolásában és mélységében is megegyezett az előzővel. Az árok falát kibővítve a teljes sír feltárását el tudtuk végezni, a sír pontos körvonalait azonban nem lehetett megfigyelni. A nyújtott vázas rítusban eltemetett halott egy fiatal nő volt, mellékletei: a bal kéz egyik ujjpercén egy bronz pántgyűrű, a tarkó alatt egy bronz hajkarika.

A lelőhely fekvése, a sírok tájolása és leletanyaga alapján az itt húzódó Maros-parti dűnesor legmagasabb pontján egy kora Árpád-kori soros temető található, melynek pontos kiterjedése egyelőre nem ismert.

A Makó belterületétől közvetlenül DK-re fekvő Gerizdes nevű határrészt (kiskerteket és szántókat) 2014. február 21. és 25. között bejártuk, hogy megállapítsuk, felszíni településnyomok is található-e a területen, és ha igen, milyen kiterjedésben. Ugyanis ez a határrész korábban nem szerepelt a nyilvántartott régészeti lelőhelyek között, a terület geomorfológiai viszonyai és a Nyizsnyai utca D-i végénél előkerült sírok azonban arra mutattak, hogy településnyomok is lehetnek a közelben.

A nagy kiterjedésű lelőhely a geomorfológiai viszonyokat jól tükrözi, a Velnök utcával párhuzamosan, DNy–ÉK-i irányban, hosszszűk alakú foltként jelentkeznek. Minden részén gyenge intenzitású, azonban egy-egy ponton (elsősorban a Ny-i végén) enyhén sűrűsödnek a felszíni leletek. A szarmata népszerűség kerámiatöredékei egyöntetűen, végig jelen vannak, őskort és az Árpád-kort azonban csak a Ny-i, 300 m hosszúságú részen találtunk. Az Árpád-kori leletanyag valószínűleg a középkorban a Maros jobb partján állt Velnök faluhoz tartozik. A lelőhely K-i felét az itt található bányagödörrel már korábban elpusztították, a meglévő csekély kiterjedésű, érintetlen részek azonban terepbejárásra alkalmatlanok voltak a növényzeti borítás miatt. Ezért a lelőhely K-i határának meghatározásánál a bányagödörk széléit vettük alapul. Ugyanígy alkalmatlanok voltak a bejárásra a belterületi házak telkei, így a lelőhely É-i szélének egyes szakaszait a belterület szélénél határoztuk meg.

Munkatársak: Nagy Judit régész, Bereczki Balázs régésztechnikus.

BEDE ÁDÁM

216. Mecsér, Kövecses-dűlő II. (KÖH 85207)

(Győr-Moson-Sopron megye) **Kö?**

A Mosoni-Duna jobb parti töltésépítési munkálatai során (ÉDU-1 projekt), 2014. január 10-én régészeti megfigyelés mellett lehumuszolásra került a 30+569–31+800 km szelvények közötti szakasz, mely Mecsér településtől kb. 500 m-re, DNy-ra, közvetlenül a Mosoni-Duna É-i partján található.

A szakfelügyelet során egy nagy méretű körárok foltja rajzolódott ki a homokos altalajban, melynek feltárását január 13-án elvégeztük. Az árok É-i szakasza részben kívül esik a nyomvonalból, oldala szűkülő, alja ívelt, átlagos mélysége 50 cm. Egy kisebb, kézzel formált, atipikus, talán középkori oldaltöredék került elő belőle. A szakaszon más régészeti jelenség nem jelentkezett.

Munkatárs: Dankó Judit.

CZIGÁNY DÁVID

217. Medgyesegyháza, Kattyán-dűlő (KÖH 87915)

(Békés megye) **Sza, Á**

A Medgyesegyháza szennyvíztisztító telep bővítése beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást a szennyvíztisztító telep közvetlen környezetében fekvő területeken, 2014. november 12-én.

A terepbejárás eredményeként egy új lelőhely vált ismertté, melyről szarmata és Árpád-kori leleteket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Botyán Katinka és Hrabák Zita.

HARKAI ISTVÁN

218. Mezőcsát, Laposhalom (KÖH 16049)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **B, Sza, Á, Kö**

A lelőhelyen a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./2F/09-11-2013-0041), 4. alprojekt keretében végeztünk roncsolásmentes kutatásokat 2014-ben, illetve a BOR-BAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) projekt keretén belül 2013. szeptember 22. és október 5. között geofizikai (13,5 ha) és geodéziai felmérést (85 ha), szisztematikus felszíni leletgyűjtést (1,25 ha), extenzív terepbejárást (30 ha) és fémkeresős kutatást (1 ha).

A lelőhelyen folytattuk a 2012 őszén elkezdett geofizikai vizsgálatokat. Így összesen 13,5 ha területéről állnak rendelkezésre geofizikai felmérések. A vizsgált terület DNy-i sarkában egyértelműen elfogytak a települési jelenségekre utaló anomáliák, így itt minden bizonnyal sikerült megfogni az egykori település szélét. A DK-i sávban feltehetően szarmata körárok sírok geofizikai lenyomatait láthatjuk. A felszínen található kis számú szarmata kerámiák alapján feltételezzük a sírok datálását erre a periódusra. A vizsgált terület ÉNy-i, patakparti sávjában igen markáns, nagy méretű, szabályos geometriai alakzatokat mutató anomáliákat lehet látni. Itt esetleg elképzelhető, hogy a település egyik temetőjét sikerült megtalálni vagy egy nagy méretű tárológödörrel jellemezhető településrész különül el ezen a területen.

Az összetett szerkezetű bronzkori település magjában és attól Ny-ra 1,25 ha nagyságú összefüggő felületen végeztünk szisztematikus felszíni leletgyűjtést. A leletanyag a hatvani és füzeshatvani kultúrába sorolható. A geofizikai felmérés nem mutatott ki házakat a központi részt körülölelő árkon kívül, a leletanyag

sűrűsödése azonban a Tardon megfigyeltek alapján feltételezi e területen is házak létezését. Bacsikai István, a felszíni leletgyűjtéssel részben átfedésben, 0,8 ha területen végzett szisztematikus rendszerben fémkeresős vizsgálatokat, melynek során bronzkori és középkori leletanyag került elő.

A Kölni Egyetem Földrajz tanszékének fűrócsapata (Geographisches Institut der Universität zu Köln) talajmintákat vett a lelőhelyen és közvetlen földrajzi környezetében. Szintén a tágabb környezet rekonstrukciója céljából Prof. Kalis Joop Institut für Archäologische Wissenschaften, Goethe-Universität Frankfurt am Main nyugalmazott professzora pollenmintavételezés céljából mélyített talajmintákat a lelőhelytől K-re, a Rigós-patak medrében. 2013 október 19-én a Pazirik Kft. légifelvételket készített a lelőhelyről, melyekből ortofotó és 3D domborzatmodell készült.

A vizsgálatok alapján a terület egy a korai bronzkor végén és a középső bronzkorban (Kr. e. 2300–1500) lakott összetett szerkezetű település. Központja egy mély árokkal övezett tellszerű, többretegű települési mag. Itt a korábbi ásások és a nagy méretű borzvár miatt csak feltételesen lehet házak körvonalait rekonstruálni. Az árok külső részén egy a felszínen is jól követhető külső települési övezet figyelhető meg. Sajnos itt markáns házfoltok nem látszanak a geofizikai képen, de a leletanyag szóródásának koncentrációja jól mutatja a terület intenzív lakóövezet voltát. A külső és belső lakóövet 3 helyen köti össze valamilyen kapu vagy átjáró. A Rigós-ér partján, a felmért terület ÉNy-i részén csoportosulnak a település nagy méretű tárológödrei. Az ezzel átellenes sarkon szarmata körárkos sírok egy csoportja figyelhető meg. A gyűjtött régészeti leletanyag több mint 90%-a a bronzkorhoz kapcsolható. Néhány szarmata töredék mellett a fémkeresős vizsgálatok középkori pénzérméket is eredményeztek, így a területet egy markáns bronzkori település mellett, szarmata temetkezési helyként és szórványosan előkerülő Árpád- és középkori lelőhelyként határozhatjuk meg. A bronzkori település a törvényi szabályozás szerint a földvárak kategóriájába sorolható, így *ex lege* védett.

Munkatársak: Tobias L. Kienlin, Pusztai Tamás, Balogh András, Bacsikai István, Joop Kalis, valamint a kölni és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

219. Mezőkövesd határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, U, R, B, Sza**

A Gazdasági Operatív Program keretében zajló, Szélessávú körzethálózati fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNy-i részén. Mezőkövesd határában az alábbi lelőhelyeket jártuk be:

Kelemtina Kelet (KÖH 87667): A lelőhely a Lator-patak jobb teraszán, attól 200 m-re, közvetlenül a tardi elágazástól Ny-ra helyezkedik el, keresztlvágja a 3-as sz. főút. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor friss szántás borította, mely közepesen jó látási viszonyokat biztosított. Egy 350×175 m-es területen szórványosan őskori, neolitikus vagy rézkori kerámia-töredékeket és pattintott kőszközöket gyűjtöttünk.

Nagy-fertő (M3-76. lh) (KÖH 30976): A terület Mezőkövesd DNy-i részén, a Kánya-patak jobb partjánál, attól 50 m-re helyez-

kedik el, a 2002-ben feltárt terület közvetlen közelében, csak az út K-i oldalánál található. Minden bizonnyal e lelőhely széle az úton átnyúlik a patakig. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor friss szántás borította, mely közepesen jó látási viszonyokat biztosított. Egy 60×70 m-es területen gyűjtöttünk szórványosan neolitikus kerámiákat.

Nagy-fertő Dél (KÖH 87669): A lelőhely Mezőkövesdtől DNy-ra, 600 m-re, a Nagy-fertő nevű terület DK-i részén átvágó villanyvezetékek alatt található, egy egykori mélyedés (tó?) K-i partján. A Ny-i irányba tartó földút átvágja a lelőhelyet. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor friss szántás borította, mely jó látási viszonyokat biztosított. 270×80 m-es területen közepes intenzitással neolitikus (szakálhái csoport) és késő rézkori (badeni kultúra) kerámia-töredékeket, valamint két pattintott kőszközt és egy őrlőkövet gyűjtöttünk.

Vasút alja Kelet (KÖH 87671): A lelőhely 1,2 km-re, DNy-ra helyezkedik el Mezőkövesdtől, 1,5 km-re, ÉK-re az Ostorospataktól, az M3-as autópályától 800 m-re, ÉNy-ra, a környezetéből enyhén kiemelkedő dombháton. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor őszi búza borította, mely közepes látási viszonyokat biztosított. 300×50 m-es területen közepes intenzitással gyűjtöttünk neolitikus kerámia-töredékeket és pattintott kőszközöket.

Gulya-tó melléke (KÖH 16371): A lelőhely Mezőkövesdtől DNy-ra, az M3-as autópályától DK-re, 1 km-re, egy enyhén kiemelkedő ÉNy–DK-i irányú dombháton helyezkedik el. Átvágja a gázvezeték. Már korábban ismert volt e lelőhely, azonban e terepbejárástól É felé 130×60 m-es területtel bővült. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor frissen beszántott napraforgó borította, mely közepes látási viszonyokat biztosított. Közepes intenzitással bronzkori és római kori (szarmata) kerámia-töredékeket gyűjtöttünk.

Farmosi-útra-járó-dűlő I. (KÖH 87673): A lelőhely Mezőkövesdtől DNy-ra, 3,8 km-re, az M3-as autópályától 1,8 km-re, DK-re, egy környezetéből enyhén kiemelkedő dombon helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor frissen szántott volt, mely jó látási viszonyokat biztosított. 200×80 m-es területen alacsony intenzitással őskori és római kori (szarmata) kerámia-töredékeket és egy pattintott kőszközt gyűjtöttünk.

Farmosi-útra-járó-dűlő II. (KÖH 87675): A lelőhely Mezőkövesdtől 4,1 km-re, DNy-ra, az M3-as autópályától 2,4 km-re, DK-re, egy környezetéből enyhén kiemelkedő dombon helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor frissen szántott volt, mely jó látási viszonyokat biztosított. 220×80 m-es területen nagy intenzitással jelentkező neolitikus vagy rézkori és római kori (szarmata) kerámia-töredékeket, egy magkővet és egy csiszolt kőbaltatöredéket találtunk.

Farmosi-útra-járó-dűlő III. (KÖH 87677): A lelőhely Mezőkövesdtől 4,6 km-re, DNy-ra, az M3-as autópályától 2,9 km-re, DK-re, egy környezetéből enyhén kiemelkedő dombon helyezkedik el, a megyehatártól 300 m-re, K-re. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor frissen tárcsázott napraforgó borította, mely rossz látási viszonyokat biztosított. A látási viszonyokhoz mérten közepes intenzitással kerültek elő rézkori kerámia-töredékek és két pattintott kőszköz egy 480×60 m-es területen.

Szedres Nyugat (KÖH 87679): A lelőhely Egerlővőtől ÉNy-ra, 2,9 km-re, közvetlenül a megyehatár mellett, attól K-re, egy Ny–K-i irányú dombháton helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor frissen tárcsázott búzatarló borította, mely közepesen jó látási viszonyokat biztosított.